

3 БЛОК. КЕҢЕСТІК КЕЗЕҢДЕГІ ҚАЗАҚСТАН

3.1 Қазақстан Қазан төңкерісі және кеңес үкіметінің орнауы кезеңінде - 2 сағат

Жоспар:

1. Ресейдегі Қазан төңкерісі және Қазақстандағы саяси өмір. Кеңес өкіметінің орнауы
2. Алаш автономиясының құрылуы. Түркістан (Қоқан) автономиясы үкіметінің құрылуы
3. Қазақстан азамат соғысы жылдарында (1918-1920 жж). «Әскери коммунизм» саясаты
4. Қырғыз (Қазақ) Автономиялық Кеңестік Социалистік Республикасының құрылуы. Түркістан республикаларының ұлттық- мемлекеттік межеленуі
5. Жаңа экономикалық саясаттың (ЖЭС) мазмұны және оны жүзеге асыру ерекшеліктері

Әдістемелік нұсқау: Осы тақырыпты қарастырғанда студенттер 1917 жылғы Қазан төңкерісінен кейін Қазақстанда болған оқиғалардың бұрынғы Ресей империясын қамтыған күрделі және қайшылықты процестердің бөлігі екенін түсінуі қажет. Кеңестік биліктің орнауы бірден немесе біржақты болмаған; бұл өткір саяси пікірталастармен, түрлі күштердің күресімен және халықтың әртүрлі реакциясымен бірге жүрді.

Басты назарды: ескі мемлекеттік жүйе күйреп, балама мемлекеттік құрылыс жобалары қалай пайда болды. Алаш автономиясының құрылуын және «Алаш Орда» үкіметінің қызметін, олардың мақсаттары мен бағдарламаларын, ұлттық қазақ мемлекеттілігін құруға ұмтылысын егжей-тегжейлі қарастыру маңызды.

Маңызды аспектілердің бірі – Қоқан (Түркістан) автономиясын талдау. Оның қызметі де өңір халықтарының тәуелсіздікке ұмтылысын көрсеткенімен, Қызыл армиямен қанды қақтығыстар барысында басылып тасталды. Осы екі автономиялық жобаны салыстыру студенттерге Орталық Азиядағы ұлттық-саяси оянудың жалпы процесін және оның орталықтандырылған большевиктік мемлекетпен бетпе-бет келуін көруге мүмкіндік береді.

Азамат соғысының барысын қарастыру қажет: Қазақстан түрлі күштердің – қызылдар, ақтар, «Алаш Орда», сондай-ақ әртүрлі саяси лагерлер арасында таңдау жасауға мәжбүр болған жергілікті халықтың – алаңы болғанын көрсету керек. «Әскери коммунизм» саясатының ауыр салдары: азық-түлік реквизициясы, мал мен астықты тәркілеу, ауыл шаруашылығының дағдарысын күшейтті және халықтың жаппай наразылығын тудырды.

Тағы назарды Қазақстандағы Қырғыз (Қазақ) АКСР-інің 1920 жылы құрылу процесіне аударуы тиіс. Бұл кеңестік қазақ мемлекеттілігін қалыптастырудың алғашқы қадамы болды, бірақ ол орталықтандырылған жүйенің қатаң шеңберінде болған. Студенттер сондай-ақ «Жаңа экономикалық саясаттың» (ЖЭС) мәнін және мазмұнын зерттеуі керек – бұл «әскери коммунизм» дағдарысына жауап ретінде енгізілген саясат болды. Мұндай тәсіл студенттерге саяси күрес пен идеалдардың қақтығысын ғана емес, сонымен бірге осы пүрдістердің Қазақстанның болашағына, оның ішінде совет дәуіріндегі ұлттық мемлекет қалыптасуына қандай терең әсер еткенін түсінуге мүмкіндік береді.

Реферат тақырыптары:

1. Қазақ өлкесіндегі «ақтар» мен «қызылдардың» қарсыластығы.
2. 1920–1930 жылдардағы аштық: себептері, факторлары, салдары.
3. Қазақ Автономиялық Кеңестік Социалистік республикасы құрамындағы қазақ жерлерін біріктіру.

4. М. Шоқайдың саяси портреті.

Негізгі әдебиеттер:

1. Омарбеков Т.О. Қазақстан тарихының XX ғасырдағы өзекті мәселелері. – Алматы: Өнер, 2003. – 552 б.
2. Қойгелдиев М. Алаш қозғалысы. – Алматы: Мектеп, 2017. – 656 б.
3. Абылхожин Ж.Б. Постсталинский период в истории советского Казахстана: череда обреченных реформ и несостоявшихся деклараций (1953 - 1991 гг.). – Алматы, КБТУ, 2019. – 465 с.
4. История Казахстана (с древнейших времен до наших дней). В 5-ти томах. Т. 4. – Алматы, Алматы кітап, 2010. – 312 с.